

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА БАЗА І ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Науменко О.А., проф., к.т.н., Петруша Є.З., проф., д. с.-г. н.,

Нагорній С.А., доц., к. с.- г. н.

*(Харківський національний технічний університет сільського
господарства ім. Петра Василенка)*

В роботі наведені результати аналізу технічного забезпечення і виробництва основних видів продукції тваринництва у сільськогосподарських підприємствах і фермерських господарствах України за період 1990 – 2012 роки.

Актуальність теми. Ефективність ведення сільського господарства і окремих його галузей значною мірою залежить від забезпеченості технічними засобами для виконання технологічних процесів виробництва продукції. Зменшення кількості машин і обладнання та якісних показників їх використання призводить до скорочення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції. В даний час, залежно від організаційно – правових форм господарювання, у сільськогосподарських підприємствах рівень технічного забезпечення істотно відрізняється.

Високі показники виробництва продукції сільського господарства у розвинутих Європейських країнах та США значною мірою обумовлюються не тільки застосуванням прогресивних ресурсощадних машинних технологій, а й високим рівнем технічного оснащення аграрного виробництва. Так, на 1000 га сільськогосподарських угідь у Данії припадає 58 тракторів, у Франції – 47, у США – 30 [1], а в Україні в 1990 році у сільгоспідприємствах було –14 [2] і в 2012 році – тільки 8 тракторів [3]. В цілому чисельність тракторів у сільгоспідприємствах за 1990 – 2012 роки скоротилася у 3,3 рази.

Після розпаду колишнього СРСР у країні були певні сподівання на швидкий, інтенсивний розвиток фермерських господарств, що забезпечуватимуть продовольчу безпеку населення України. В зв'язку з цим проведення аналізу стану і напрямків розвитку тваринництва у сільськогосподарських підприємствах та фермерських господарствах за минулий період є актуальним завданням.

Мета дослідження. Проведення порівняльного аналізу стану матеріально – технічної бази сільськогосподарських підприємств і фермерських господарств, а також виробництва основних видів тваринницької продукції.

Матеріал і методи досліджень. Аналіз літературних даних та матеріалів державної статистики.

Результати досліджень. За даними Держкомстату України кількість зернозбиральних комбайнів і тракторів за 22 роки у сільгоспідприємствах скоротилась у 3,3 рази, кукурудозбиральних – у 7,3 рази і бурякозбиральних –

у 5,5 рази, а забезпеченість енергетичними потужностями в розрахунку на 100 га посівної площі зменшилась на 21,7 % (таблиця 1).

Таблиця 1 – Матеріально-технічна база сільгосп підприємств і фермерських господарств України.

Показники	Сільгосп-підприємства, 1990 рік	2012 рік	
		Сільгосп-підприємства	в т. ч. фермерські господарства
Наявність тракторів, тис. шт. в т. ч. на 1000 га ріллі, шт.	497,3 14	150,1 8,0	34,9 8,2
Середня потужність двигуна трактора, кВт	85,9	63,2	61,0
Наявність зернозбиральних комбайнів, тис. шт. в т. ч. на 1000 га посіву, шт.	105,2 8	32,0 4	8,97 6,1
Наявність кукурудзозбиральних комбайнів, тис. шт. в т. ч. на 1000 га посіву, шт.	15,3 12	2,1 1	0,31 0,63
Наявність бурякозбиральних комбайнів, тис. шт. в т. ч. на 1000 га посіву, шт.	19,8 12,0	3,6 9,0	0,73 22,8
Наявність енергетичних потужностей, тис. кВт	109712	56355	8304
Забезпеченість енергетичними потужностями на 100 га посівної площі, кВт	369	289	214
Споживання електроенергії на виробничі потреби, кВт	19352	2523	-

Споживання електроенергії на виробничі потреби сільськогосподарського виробництва скоротилося у 7,7 рази.

Наявний машинно – тракторний парк АПК знаходиться в критичному стані внаслідок того, що 85 % сільськогосподарської техніки відпрацювало свій амортизаційний термін [4]. Потужності заводів сільгоспмашинобудування завантажені на 20 – 30 %, спрацювання обладнання при середньому віці 30 – 35 років досягає 70 – 80 %. Енергоозброєність галузі у порівнянні з розвинутими країнами світу поступається у 7 – 10 разів, що не дає можливості забезпечувати високу якість вітчизняної техніки. За останні роки аграрні підприємства при закупівлі техніки більшу перевагу віддають імпортним машинам, яких в 2004 році було закуплено 37 %, у 2008 році – 74 %, а в 2010 році – до 90 % [5].

За повідомленням Agroexpert [6] за 2010 – 2012 роки кількість нових імпортних кормозаготівельних комбайнів зросла з 23 до 33 одиниць, а уживаних з 30 до 49. Імпорт уживаних прес – підбирачів за цей період зріс з 721 до 1446 одиниць.

Із загальної кількості сільськогосподарських підприємств України у 2012 році лише 17,1 % займалися виробництвом продукції тваринництва, а серед фермерських господарств – лише 5,5 %. Дані про кількість таких господарств і наявність в них технічних засобів виробництва представлені в таблиці 2.

Таблиця 2 – Технічне оснащення сільгоспідприємств і фермерських господарств у 2012 році.

Показники	Сільгосп- підприємства, всього	В т. ч. Фермерські господарства
Загальна чисельність господарств	55866	40677
Кількість господарств, що займаються:		
- вирощуванням тварин і птиці на м'ясо	5570	1252
- виробництвом молока	3490	877
- виробництвом яєць	504	98
Наявність технічних засобів, штук		
- кормозбиральні комбайни	6731	554
- прес - підбирачі	7326	1444
- машини для приготування кормів	3658	450
- роздавачі кормів для ВРХ	4136	161
- роздавачі кормів для свиней	2538	240
- транспортери для видалення гною	20622	1019
- установки для доїння корів	11216	754
- припадає корів на 1 доїльну установку, гол.	51	55
- очищувачі – охолоджувачі молока	2878	188
- молочні сепаратори	346	66
- інкубатори	1556	62

В структурі вартості валової продукції сільськогосподарських підприємств на долю тваринницької продукції припадало у 2012 році 27,4 %, а у фермерських господарствах лише 8,98 %, тобто повна перевага рослинництва. Фермерські господарства у 2012 році у вигляді державної підтримки [3] отримали коштів 934,5 млн. грн., у тому числі за рахунок бюджетних дотацій 66,1 млн. грн. і за рахунок податку на додану вартість 868,4 млн. грн. При цьому на розвиток тваринництва отримано 13,1 млн. грн. бюджетних дотацій і 45,9 млн. грн. за рахунок податку на додану вартість, що в розрахунку на 1 фермерське тваринницьке господарство відповідно складає 5882 та 20610 гривень на рік.

Аналіз результатів роботи тваринництва за 2000 – 2012 роки в усіх категоріях господарств України, у сільгоспідприємствах і фермерських господарствах (таблиця 3), свідчить про те, що практично усі галузі тваринництва у сільгоспідприємствах, за виключенням птахівництва, погіршили основні показники за чисельністю поголів'я і виробництвом продукції при незначному їх зростанні у фермерських господарствах.

Таблиця 3 – Показники стану тваринництва України за 2000 – 2012 роки.

Найменування	Показники по тваринництву по роках і господарствах					
	2000			2012		
	Усі категорії господарств	в т. ч. сільгосп-підприємства	із них фермерські господарства	Усі категорії господарств	в т. ч. сільгосп-підприємства	із них фермерські господарства
Кількість діючих суб'єктів у сільському господарстві, одиниць	-	61178	38428	-	55866	40677
Поголів'я ВРХ, тис. гол.	9423	5037	102,6	4646	1506	109,9
в т. ч. корів, тис. гол.	4958	1851	35,8	2554	575	41,3
Поголів'я свиней, тис. гол.	7652	2414	54,0	7577	3557	265,0
овець та кіз, тис. гол.	1875	413	6,0	1738	265	61,5
коней, тис. гол.	701	247	6,0	377	32,5	2,5
кролів, тис. гол.	5557	29,2	4,9	5658	133,3	4,2
птиці, тис. гол.	123722	25352	116,0	214070	117889	2888
Наявність бджіл, тис. сімей	2849	334	7,2	2935	77,4	8,0
Виробництво м'яса у забійній вазі, тис. т.	1663	438,1	8,2	2210	1271,2	54,4
Виробництво молока, тис. т.	12658	3668,7	67,8	11378	2535,3	144,2
яєць, млн.. шт..	8808	2977	6,7	19110	11977,4	77,6
вовни, тон	3400	1307	9,0	3724	404,3	126
меду, тон	52439	3564	83	70134	1417	162
Вартість валової продукції, млн. грн..	179605	57998	3125	223255	113082	14111
в т. ч. продукції тваринництва, млн. грн..	58183	12207	222	74021	30952	1268

В структурі загальної чисельності поголів'я усіх категорій господарств на долю сільгоспідприємств у 2012 році припадало великої рогатої худоби 32,4; корів – 22,5; свиней – 46,9; овець та кіз – 15,2; коней – 8,6; кролів – 2,3; птиці – 55,1 %, а у фермерських господарствах відповідно – 2,3; 1,6; 3,5; 3,5; 0,6; 0,1; 1,3 %. Аналогічна динаміка і з виробництвом основних видів тваринницької продукції. Виробництво м'яса усіх видів тварин і птиці у забійній вазі у сільгоспідприємствах за 2012 рік становило 57,5 % від загального обсягу, молока – 22,3; яєць – 62,7; вовни – 10,8; меду – 2,02 %, а на долю фермерських господарств відповідно: молока – 1,3; яєць – 0,4; вовни – 0,3; меду – 0,23 %. Вартість валової продукції фермерських господарств в структурі вартості виробництва сільськогосподарської продукції країни становила 6,3 %, а продукції тваринництва - лише 1,7 %.

Одержані дані свідчать про те, що сподівання на розквіт фермерських господарств з виробництва продукції тваринництва, на жаль, не здійснилися, через недостатню їх підтримку при створенні і становленні.

Висновки. Виведення галузі тваринництва з кризового стану має здійснюватись за умов забезпечення наступного:

- створення крупнотоварного виробництва тваринницької продукції за рахунок прискореного зростання поголів'я тварин і птиці та їх продуктивності;
- зміцнення кормової бази і налагодження кадрового забезпечення;
- стимулювання збільшення обсягів виробництва товаровиробниками різних форм господарювання.

Список літератури

1. Бойко А.І. Вплив розвитку вторинного ринку на подовження терміну використання сільськогосподарської техніки /А.І. Бойко, А.В. Новіцький// Вісник ХНТУСГ.- Харків: ХНТУСГ, 2009.-Вип.80.-с. 310-314.

2. Сільське господарство України за 2008 рік /Статистичний збірник.- К.: Держкомстат України, 2009.-370с.

3. Сільське господарство України за 2012 рік /Статистичний збірник.- К.: Держкомстат України, 2013.-402с.

4. Олійник О. Шляхи реформування вітчизняного сільськогосподарського машинобудування /О. Олійник //Науково – виробничий журнал «Техніка і технології АПК».-К.: 2009.-№ 2.-с. 35 – 37.

5. Погорілий В., Ясенецький В. Нарада – семінар з питань покращення технічного забезпечення агропромислового комплексу України у 2010 році /В. Погорілий, В. Ясенецький //Науково – виробничий журнал «Техніка і технології АПК».-К.: 2010.-№ 2.-с. 35 – 39.

6. Гілев С., Калачевська Л. Новації на ринку кормозбиральної техніки в Україні /Agroexpert, Аграр Медіен Україне.- К.: Рема – Прінт, 2013.- № 6. – с. 70 – 73.

Аннотація

Материально-техническая база и производство продукции животноводства в фермерских хозяйствах

Науменко А.А., Петруша Е.З., Нагорный С.А.

В работе приведены результаты анализа технического обеспечения и производства основных видов продукции животноводства в сельскохозяйственных предприятиях и фермерских хозяйствах Украины за период 1990 – 2012 годы.

Abstract

Material - technical base and livestock production on farms

O. Naumenko, E. Petrusha, S. Nagornij

The results of the analysis of logistics and production of major livestock products in the agricultural enterprises and farms of Ukraine for the period 1990-2012 years.